

GIÁ BÁN	
ĐÔNG-PHÁP	NGOẠI QUỐC
Một năm 1.500	2.500
Sáu tháng 750	1.250
Ba tháng 375	625

Hàng báo phải trả tiền trước.
Thư và mandat gửi cho M.
TRẦN-DÌNH-PHIÊN. - Ai đang
quảng cáo, việc riêng, xin thường
ngặt trước.

TIENG-DAN

Chủ nhiệm Năm Chủ tịch
HUYNH-THUC-KHANG
Quản lý
TRẦN-DÌNH-PHIÊN

La Voix du Peuple
Mỗi tuần xuất bản hai kỳ: thứ tư và thứ bảy

BAO-QUAN
Số 12, đường Trưng-Bà, Hai
Đô-Đô, Pháp
Điện thoại số 1: 68
Cable: TIENG-DAN HUE

Cải cách cần
phải theo
dân nguyện.

PHÂN-BOÁN PHẢI CẦN CỨ VÀO SỰ THỰC

Hiện nay nhân cuộc Hoàng
thượng Bắc tuần sẽ đến, ở Bắc
hà các công sở và các đoàn thể
đang náo nhiệt về cuộc sắp đặt
nghinh giá, mà có mấy tờ báo
ngoài Bắc có đăng cái tin trong
có câu hỏi:

Chẳng biết chánh-thủ xứ
Bắc - kỳ có thay đổi gì
không?

Câu hỏi ấy tuy từ một vài
tờ báo phát biểu, song chúng
ta có thể nhận rằng trong đồng
báo ngoài Bắc, có nhiều người
có cái tâm lý hoặc nhớ xưa,
hoặc ham mới, mà nảy ra mỗi
hoài nghi ấy, chờ không phải
lời nói vô bằng.

Về câu hỏi ấy, quan Thống
sứ Tholance đã trả lời cho tạp
chí Pháp-Việt rõ ràng. Đại ý
Ngài nói:

« Nhà nước và một lần cho
chương trình tổ chức ngạch
quan lại Trung Bắc kỳ giống
nhau, đó là một phương sách
hợp lý. Quan nguyên Thống sứ
Robin đã xuống một đạo nghị
định đặt một Hội đồng Tư
nghị bản xứ để giúp việc
phủ Thống sứ. Gần đây
đạo nghị định ấy sẽ do một
đạo sắc của vua Annam chuẩn
y, đó là một việc làm cho chúng
ta có liên lạc với Triều đình
Huế... Người có chức trong
Hội đồng Tư nghị từ nay sẽ
được hăm và tương đương
với các quan Thượng thư.
Nhưng đó chỉ là một phạm
ham, một thể lệ cho hợp lệ,
còn ngoài ra không có gì thay
đổi cả... »

Theo lời quan Thống sứ nói
trên, thì kẻ thức giả ai cũng
hiểu rằng Bắc kỳ còn liên lạc
với Triều đình Huế, chỉ một
chuyện phạm phạm, mà không
quan hệ đến nền chánh thể
chút nào, không chút nghi gì
nữa. Nhân thế mà kỳ giả nhớ
lại bài diễn văn của quan Toàn
quyền Pasquier đọc tại Paris
năm 1923. Về chánh sách liên
bang, quan Toàn - quyền
có nói: « Trung kỳ theo
chánh thể bảo hộ hợp. Bắc kỳ
theo chánh thể bảo hộ rộng... »
Vậy đồng là bảo hộ mà về cơ
quan hành chánh, Bắc kỳ có
quan Thống sứ, vẫn đối lập
với tòa Khâm sứ và Triều đình
Huế, đã vài mươi năm nay, nói
cho rõ hơn là không có việc
gì Triều đình Huế thì hành ra
Bắc kỳ mà không do quan
Thống sứ định đoạt, dẫn là
việc ban hành trước cũng thế.
Vậy mà trong nhân dân có
mỗi nghi trong nhíp Kim -

thượng Bắc tuần này, có kẻ
suy thác vì mấy lẽ:

1) Từ Kim - thượng thân -
chánh, ở Trung-kỳ có nhiều
việc cải cách, lẽ nào Bắc-kỳ
cũng thuộc đất bảo hộ mà
không có vấn đề cải cách, nên
trông có cuộc cải cách mà sinh
mối hoài nghi.

2) ... cơ
quan chánh trị xứ Bắc-kỳ lâu
nay trực tiếp với phủ Thống
sứ, vẫn tương an vô sự,
nay nghe những tin đặt nha
kinh lược như ngày trước, sợ
sẽ có cuộc cải cách như Trung
kỳ.

Ngoài 2 lẽ trên, lại có kẻ nói:
Từ Bắc-kỳ thoát ly chánh
thể Trung-kỳ mà thuộc dưới
quyền quan Thống sứ, thì người
Bắc làm quan ngoài Bắc mà
không làm quan ở Trung kỳ
(có lẽ ngoại như ông Từ-Thiếp,
Phạm-văn-Thụ... nhưng rất ít).
Từ Kim - thượng thân chánh bát
dụng người Bắc, nên nhiều
người có tư tưởng vào làm
quan Triều đình Huế. Vì Triều
đình Huế có bộ viện nhiều sở
mà phẩm tước từ đó mà ra,
nên trước trực tiếp với cái
nguồn gốc phẩm tước thì trông
có thay đổi.

Lời suy đoán trên, không rõ
có đúng với mỗi hoài nghi kia
không, mà đều có đúng nửa,
câu trả lời của quan Thống
sứ đã rõ ràng lắm rồi, không
phải bán nửa. Duy nhân đó
mà biết rằng nhân dân ngày
nay, động có một việc gì hơi
khác thường đã để mắt đến,
không phải lãnh đạm như
trước. Người ta nói « dân
Trung kỳ nhiệt tâm cải cách »,
chờ dân Bắc-kỳ nào phải không
đề lòng đến việc chánh trị
đâu?

Vậy rất trông Chánh-phủ thì
hành việc gì trước phải xét
đến dân nguyện.

B. H.
Một người Bắc ở Trung kỳ

CỨU GIÚP NẠN DÂN!

Về việc cứu giúp nạn dân ở QUINHON,
SÔNG-CÁU Hoàng-thượng có sắc lập Hội đồng
Cứu tế ở kinh và ở các tỉnh.
Nghe có nhiều đoàn từ chức cuộc hát để lấy
tiền giúp nạn dân.
« Một người ngồi nơi xô má khóc, cá nhà không vui,
Trung-Kỳ mang cái tai nạn gớm ghê này, đồng
báo Nam Bắc há không động lòng thương xót sao? »
TIENG-DAN

Tin thêm về trận bão, lụt ở miền Nam

Đêm 31 octobre qua ngày 1er novembre,
ở Qui-nhon và Phú-yên có bão to lụt lớn.
Tôi được mục kích tình hình thành phố
Qui-nhon sau trận bão: nhà ngói thì sụp
đổ rất nhiều, còn bao nhiêu thì tốc gió
cắt (trừ vài ba cái nhà bằng bê-tôn), còn
nhà tranh thì 100 cái đổ hết 99! Gió
thuyềnh bị đắm nhiều. Số người chết
nhiều, sang chưa biết rõ số.
Còn ở Phú-yên thì bão ít dữ dội bằng
Qui-nhon, nhưng lụt to lắm. Lụt năm
nay lại là lụt mới, nước xuống nhiều và
mạnh lắm, năm có 3 cái cầu sắt bị bão
xuống sông: cầu Thủy-thạc ở lại phố
Sông cầu và cầu Cây-Dừa ở Tay-an.
Trong khi bão tay an nhào, có mười một
người đứng trên cầu xem nhà và trên
bờ, cầu trôi dạt rơi xuống sông chúi
bắt. Mãi hai giờ là 7 làng ở làng Xưa-
phong, huyện Đông-xuân: Trầm đư,.
Pha gian, Thạch đư, Phước lộc, là
trung, Phước huệ và Hà bằng (đều ở gần
núi cao). Trong mấy làng này có vài làng
bi nước nơi đó xuống tới tới cái nhà
lên người, nay lại đổ chỉ thấy bùn và
cát, không còn cái gì biết là làng nữa.
Ở làng Trầm đư có thấy 500 xác nhà
má nay chỉ còn 3 cái bằng ngói! Các
mấy làng khác thì tàn tạ gần hết, tình
hình rất thảm: Nước chảy thế nào
mà tung lùm tre bị nhô đầu đồng lại,
đồng nào đồng này to bằng 5, 7 cái nhà
ngói; trong những đồng tre ấy thì nào
thấy người ta, thấy thú vật, đồ đạc, nhà
cửa đồ đạc, trống trống minh minh! Số
người ta chết kể cả mấy trăm, (thực nay
chưa tính được), chỉ biết rằng mỗi làng
đều chết một ít, có nhà nhà 5, 7 người
đều bị chết tuyệt! Nói tóm lại, tình cảnh
vùng này hiện nay thật thảm thiết vô cùng,
không thể nào tả cho rõ hết được!

Bão lụt vào yên, quan Sơ, quan Tỉnh
liên đến xem tình hình, đem gạo, áo
quần, đồ ăn lặt vặt cấp ngay. Quan
Khâm sứ được tin cũng vội lên nơi xem
sét, sau lại quan Thượng thư Bộ Lại cũng
có vô. Mấy hôm nay Tỉnh Tòa cử đem
lầm lằm đồ như cầu lặt vặt cho những
dân sống sót. Ban Cứu tế đã thành lập
bắt đầu quyên tiền để cứu cấp.

Tu-Trúc

KHO CHUYỆN

Vừa rồi mấy người bạn có đưa
trong liên đoàn của thương gia và kỹ nghệ
gia ở Saigon về đánh đàn tì la ra cho ông
chủ tịch Hội hội đồng kinh tế tại chính ở
Hanoi đại ý nói phải làm cho mấy ông đại
biên dễ ý đến đạo chỉ dụ mới việc nước
mềm mỏng chút...
Ông huyện Thọ ở Maria (Namkỳ) bị
mời vào lao vi án đất, nay được tin sẽ
trở lại. Cũng may cho ông. Từ này về
sau ông có giám sát việc nước không phải biết.
Mới rồi nhà văn sĩ Dương quang
Hiếu ở Nam kỳ cũng bị gạt nhúng má đi
biết và bị kết án 10 tháng tù.
Sau vương đi ăn cướp, say nhiều trẻ
nghệ thuật, chính là hai nhà văn sĩ có tiếng
nhất rồi.
Hôm 29 10 33 có nhà văn nổi nước
mắm, các người tiền thù và các nhà báo
ở Saigon có nhóm lại bàn tính về đi nước
mắm và lập thành một đoàn báo trợ quyền
lợi của người sa-nu-tiêu thụ và sản xuất
sức khỏe.

CHUYỆN ĐỜI Luận lý cũng vô dụng

Ở nhà tôi có nuôi một bầy gà mà
tôi yêu quý lắm. Tôi có một người ở
tên là Út, người này vẫn siêng năng,
cần thận, nhưng có một điều là không
biết hiểu tôi. Đương trong xỏ thường
có dịch gà, tôi rất sợ cho bầy gà của
tôi. Tôi thường bảo với người ấy
rằng:

— Phàm bệnh gà thường hay lây
lầm, hề một con gà đi ra ngoài mang
bệnh ấy về, khi về nhà thường truyền
bệnh ấy cho con khác. Một con chết,
rồi một con khác cũng chết, rồi một
con khác nữa... v. v. nhiên khi không khéo
thì cả bầy gà sẽ không còn một con.
Ta tuy ở nhà không có thuốc trị bệnh
ấy, nhưng có thể hạn chế cái hại ấy
đứng cho nó lan rộng ra. Hễ thấy
một con gà gầy gò thì bắt nó nhốt
riêng ra. Nhốt lâu mà nó thật không
dau thì sẽ mạnh lại, ta sẽ thả nó với
các gà khác. Bằng ít ngày nó chết
thì ấy là một con gà đần. Nên tầy về
chỗ nhốt nó rồi chôn nó cho sâu...
Chú hiểu chưa?

— Dạ!

— Vậy chú nên cẩn thận cho bầy
gà của tôi nhé!

— Dạ!

Chắc ai nghe như vậy cũng nói
rằng người ấy đã hiểu rồi, chứ còn
cần nhân gì nữa. Nhưng không! I
chưa đâu.

Cách mấy bữa sau, sáng lại tôi cho
gà ăn, điếm gà, thấy một con gầy gò.
Tôi kêu chú Út nói:

— Con gà ấy đau. Phải nhốt riêng
ra.

— Không, nó có đau đâu, nó mạnh
h, vì trời mưa nên nó lạnh.

— Lạnh sao cho con kia không cù
ra? Chứ cứ nhốt đi. Nếu nó không
dau, chỉ tốn công nhốt mà thôi, không
hơn để nguy hiểm cho hết một bầy
gà sao?

— Dạ.

Chú Út nhốt. Hai ngày sau
con gà ấy chết. Tôi kêu chú Út nói:

— Sao? Tôi nói nó phải nhốt không?

— Dạ... tại sao không biết chứ nó
vẫn mạnh à kia mà!

Trước cái sự thực rõ ràng như thế
mà chú Út cũng chưa chịu tin, chưa
chịu hiểu! Thật tôi không còn nhỏ
nói nữa.

Nhưng chú Út là người không học
thức, tôi thường chú ý mà tôi không
trách. Đến cái bọn có học thức, rằng
là người lớn-biết mà cũng không hiểu
hiểu, mới là tức. Ta đem những
gương liêm sĩ nói với họ, họ đồng
lòng với ta mà tán tụng các học liêm
sĩ ấy. Ta đem những gương tàn người
tham nhũng nói với họ, họ đồng lòng
với ta mà xỉ mạt lên án bọn này. Ta
bởi họ: ông biết vậy sao không chừa
thói tham nhũng? Họ lấy làm ngạc
niên và chối lằng lằng. Ta đem chứng
cớ ra: là ông tự quyền dành đất của
dân ở làng này, nào hiếp người vì ăn
bồi lộ ở đâu v. v. ... Trước mấy cái
những cơ đánh rành rành họ không
thấy việc là gì ở lại mà cũng vẫn
chối, và cứ một tiếng « không » mà
chạy!

Bởi với người thiệt thà quá (thiệt
quá hóa đại) là không học, và đối
với người học thức mà mất lương
tâm, đó, để ai giải lộn-lý học chứng
nào mà nói cho họ nhận lỗi họ đi
cái thứ!

Lam-hang

TAI BINH MÀ TRỞ THÀNH TĂNG BINH

Chiến tranh là cái họa người chết của
hào, xa nay đồng ý, thường mang cái
họa ghê gớm ấy, nên cái thuyết « Phi
chiến » để tránh bớt cái, chứ không phải
mối mê gi. Song toàn có thể giới đều chú
ý là từ trận Âu chiến (1914-1918) vì thế nên
sân trận ấy rồi thì có hội Tái bình, hợp
các nước lại định ước hạn chế quân bị
AI cũng tưởng như có hội ấy mà thế giới
được hưởng cái hạnh phúc hòa bình
lẽ ra khi nhóm chúng lại thì bao nhiêu
cũng đã xuống nhân đạo bác đi rồi làm,
mà sau khi ai về nhà thì nhào ra lợi
ràng rinh, phải thì sự người khác
lời xóm lẫn quên lợi mình, phân thì chức
giúp của kẻ khác. Cái lòng ích kỷ và quốc
giới kia không đẹp gì đâu được, thành ra kẻ
đồng tâm, người, đặc sủng, hăm hăm khốc
trường quân bị, mà thực sự như của nói:
« Hội quân sát trở nên hội quân kẻ địch ».
Cái hội có tên không thực sự không đủ
thể tin với người thế giới, mà chính nước
có chủ trương hội cũng không thêm tin
nữa: Nhứt là việc xâm lược đất Tào, con
thực cũng ngày đêm rèn gươm để lo phục
cửu. Hội Tái bình không quyền lực gì mà
ngon đơn họ được. Nay thì Nhứt là hội
Quốc liên mà Đức cũng ra tuốt. Thà-hà ra
hội Tái bình kia tag con cái tên mà cái cách
đã phá sản, không ai tin tưởng nữa.

Mới rồi Đức gài của tăng gia quân bị
(Tăng gia của của Đức để đối phó với Nga,
chứ kỳ thực tăng gia để tăng gia), Anh Mỹ
phản như định cự tuyệt. Các báo Anh
nói rằng: Đức là các tên vận động lợi
nặng, cuộc điện về các bên đã đổi khác
nhiều, nên như thắp cho Đức tăng quân
bị thì hội quân sát sẽ phải liệt không
ai tin nữa. Có nhà báo khác lại công
kích chính phủ Anh rằng quân dụng phí
cơ, đã thắp lửa cho nước họ nước kia,
sau lại hạn chế nước Đức mà không cho
được tăng gia v. v. ...

Hiện đại bình Đức với đại bình Anh đã
cùng nhau đem quân trao đổi v. v. kiện,
con nước Ý thì đang đem quân, chưa rõ
nội dung thế nào. Nhưng hãy biết rằng
chủ Đức mà rục rịch ngóc đầu giết thì
cuộc điện An chưa không yên, cũng không
khác gì chủ Nhứt ở phương đông chấp vậy.
Vậy nên trở ngược của « Nhứt là bên là
nước Đức phương đông chấp xưa, mà nói
ràng « Đức là nước Nhứt ở phương tây ».

CHUNG QUANH CUỘC PHÂN CÁCH MỆNH XIÊM

Ông Hoàng Baravade là một tay chế
đạo cuộc phân cách mệnh vừa rồi ở
Xiêm, người mà chính-phủ Xiêm hiện
thời treo giải thưởng cho những ai bắt
được, đã cùng 20 binh qua Xiêm, do
chiếc tàu Louis Blanchet đến Saigon.
Cả theo lời ông tuyên bố với phái viên
báo « La Dépêche » (ở Saigon) thì việc phân
cách mệnh mệnh vừa rồi là đánh đổ
hiến-pháp hiện hành do những người
nào nói nữa.
(Xem qua trang 3 số 3)

VAN-VAN

Trận bão hôm 27. 31 10-33
Tin đại Phú Liên báo vừa sang.
Vụ đê bị vỡ làm nước dâng cao bị lụt.
Mấy nhà mấy tầng lầu đang mưa,
Già xoay bên một cái gối rang.
Đàn chim lượn lờ bay xo xo,
Đầy có lên dâng nước tràn tràn.
Cổ là trời gió đã quá lớn,
Nhổ gió tại hạ khắp muôn trùng.
Bách Luyện
Nhà nông than bão lụt

Trời cơn thì chỉ với chúng ta,
Thường năm bão lụt mỗi tháng (tho.
Án tại với đi người ra quê,
Chim thì mảnh mỏng nước nổi nhà.
Bão này được mùa thối lười ruộng,
Cả rằng vẫn nhíp bắt thấy mưa,
Mưa mùa này đã không tràn rêu.
Hàng tháng mới rồi ngập tràn hai

Đông tháng mười rồi ngập tràn ba,
Thường ông tại mỗi tỉnh rêu mả!
Làng vương chiêm cả nước no ruộng,
Phong bị số loang của lúa nhà.
No nước vậy cũng làm vech vech,
Đôi con thóc lóc trở trái giá.
Ông ơi! thương nỗi quân mình với,
Sống sót còn xương bọc lấy da!
T. B.

VIỆC TRONG NƯỚC

Cuộc hát giúp nạn dân
Ba bà chúa có tổ chức cuộc hát
tại phòng Dân-biến, từ 19, 20 và 21
Novembre này, để lấy tiền giúp nạn
dân Qui-nhon và Sông-cầu.
Bà con nên đi xem. P. V.

THỪA-THIỆM

Nước lụt tại hai
Các làng ở miệt hạ ban Thừa-
thiến, trong khoảng tháng tám,
tháng chín Annam này, bị luôn
bại trận lụt, mỗi trận nước ngập
luôn có hai tuần, vườn tược và
đường sá đều bị hư cả. Nghe mấy
ông lão nói từ bảy tám mươi năm
lại đây không có trận lụt nào nước
ngập luôn như vậy.
Con nhà nông sợ rằng sau
khi mà vài rồi và đường lầy
lầy chín, rồi gặp nước ngập
lầy như thế, thì tánh mạng con nhà
nông nguy quá. Vậy mong chánh
phủ lưu ý để xét cho ra nguyên
nhân, tìm phương thế phòng ngự
trước thế nào, đừng sau này khổ bị
ngập, thiệt là phước cho con nhà
nông lắm.
Dần

THANH-HÓA

Pháp lập tệ binh
Hôm 28/10/33, nhơn ở phủ Hà-
trung có bị cướp, quan tỉnh sẽ
canh phòng. Vậy mà tên xã đoàn d
làng Lai thôn, idng Bông thượng,
huyện Vĩnh lộc, thừa dịp để bóc lột
kẻ qua đường: như lấy của con bán
mười ng 3 bơ muối, lấy của con đi
gặt thuê kia 1 quan tiền.

Quan trên sức canh phòng người
gian, nào có báo an tiền làm phiên
dân lãnh đầu, mà báo xã đoàn này
lạm rồi thế? Khách qua đường
Sao cứ để thuộc làm ngang? Nghe nói lâu nay đã có sức ở các
nhà phố huyện không dùng thuốc
nổ, mà sao phố huyện này có thuốc.
Ở phủ Hà-trung hôm 19 Juillet,
tên thuộc Liên-thực thầy thừa Thịnh
về làng Yên-mạc, (Phí lai) để đại lệ
thế. Thầy Thịnh mới đi ra phủ Hà,
chưa quen thạo, còn tên Liên hẳn
ở phủ Hà đã ngồi mười năm, được
quan yêu, nên về làng Yên-mạc thì
thủ đoạn giả man, náo giầy căng
giấy chùng, nào là, nào giầy. Hôm
ấy có tên Khanh (phủ làng) thấy sự
chương mại, có nói thăm thì chỉ
đó. Liên nghe, đánh nó 5, 7 hạ
toong; cái phó tổng về thầy Thịnh,
không nói gì, nên nó được nước.
Hôm 28 tháng 8, tên thuộc viên
người làng Thạch-quật, với cái tên
tên hương liêm và tên phó lý làng
Binh lâm đánh nhau, thêm một
những cái trong án thế nào, thầy lại
Khải biết, la bởi rầm công đường.
Cái tệ thuộc là vậy đó.

BIỆT RỒ NGHỆ-AN

Làm phúc xúi tui
Bản báo tiếp được bức thư từ
con đang lưu lạc như dưới.
Chồng tôi người thuộc về Vinh
thành được phủ, tên là Nguyễn hữu
Huy, đã 34 năm trời vợ chồng làm
nghề bán hàng cơm để lấy tiền
nuôi con. Năm 1931 có tên Tiêm
và Lợi trợ nhà chúng tôi, nghĩ
trưởng không nghĩ ngại, cho trợ. Ở
vừa được 6 ngày, đến ngày 7 tháng
10 năm ấy thì thấy hình thể đến
vậy họ nhà chúng tôi và hai hai
người ấy tức tính nói lời, và bắt
(Xem qua trang 3 số 3)

